

פרוטוקול מס' 399

מישיבת ועדת העבודה, הרווחה והבריאות - כנסת תשל"ו - 1 בדצמבר 1976, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
י. ז. אמיר
מ. גז
ל. דיציאן
י. דרניצקי (יו"ר)
מ. ורטמן

מוזמנים:
חברת-הכנסת ג. כהן
י. דומיניץ - הסוכנות היהודית
א. זביר - הסוכנות היהודית
ד. בלוז - שליח בווז'נה
א. דלמן - שליח בדרום אמריקה

מזכיר הוועדה:
י. נוריאל

רשמה:
מ. הלנברג

סדר היום:
המשך הדיון בהצעת חברת-הכנסת ג. כהן
בנושא: "רביזיה במוסד השליחים נוכח
בעיות העלייה והירידה".

-470-

(נתקבל ביום 14.12.76)

הינו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

המשך הדיון בהצעת חברת-הכנסת ג. כהן בנושא "רוויזיה
במוסד השליחים נוכח בעיות העליה והירידה"

הינו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מקדמת בברכה את האורחים שלנו.

נמשיך היום בדיון בנושא שהעלתה אותו חברת-הכנסת גאולה כהן "רוויזיה במוסד השליחים נוכח בעיות העליה והירידה".

כבר קיימנו מספר ישיבות בנושא זה. בישיבה הקודמת, שהתקיימה ב-29 באוקטובר, שמענו מספר שליחים שהיו בחוץ-לארץ, מר זמיר, מר קיסטר ומר מורגנשטרן. הזמנו בזמנו גם שליח שהיה בדרום אמריקה אבל משום מה הוא לא הגיע לישיבה. סברנו שאנחנו לא יכולים לסכם את הדברים בלי שנשמע שליח שהיה ביבשת הגדולה של דרום אמריקה.

אני מודה למר דלמן שנענה לבקשתי להשתתף בישיבתנו היום. אני מניחה שיש לו הרבה לומר ולספר, גם עקב היותו שליח בדרום אמריקה וגם כיושב-ראש התאחדות עולי אמריקה הלטינית בישראל.

הייתי מבקשת שנשמע היום סמר דומיניץ מה הסוכנות מגבשת בענין השליחים. אתמול קראתי בעתון הארץ על 800 מועמדים ל-25 משרות של שליחי עליה בחוץ-לארץ. במקום אחר יודעים לספר על 2000 מועמדים. נשאלת השאלה אם בחירת שליח היא נושא למכרז או שיש כאן דברים נוספים שצריך לחפש אותם. מה מניע את המועמדים לצאת לשליחות?

ג. כהן: אולי הם רוצים לרדת?

הינו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מר בלוז, עולה מבריט-המועצות, שהיה שליח בווינה, יספר לנו על הנסירה שמדיה הולכים וגדלים ובאוקטובר השנה הגיעו ל-59%.

מר דלקמן בבקשה.

א. דלמן: בראשית דברי אני מבקש להודות על ההזמנה. אני מבין שהדיון הוא על מוסד השליחים נוכח בעיות הירידה. לכן אני מוצא לנכון לומר דברי מבוא ולציין שסוגיית העליה והקליטה היא קונספציה כוללת. זה סך הכל של תהליך. לדעתי, אנחנו חייבים לבדוק את מוסד השליחות בכללותו. כשאני אומר "בכללותו" אני מתכוון לכך ששליח חייב להיות לא שליח של מחלקת העליה או של מחלקת הנוער והחלוצים; שליח חייב להיות שליח של ההסתדרות הציונית שיש לה מדיניות ציונית לגבי העם היהודי. אני מציין זאת מכיוון שהמצב האובייקטיבי בשטח הוא מזעזע. כיום יש לנו שליחי מחלקות ולא שליחים של ההסתדרות הציונית, הואיל ולהסתדרות הציונית אין מדיניות כוללת ואין קביעה כוללת של מטרות. אני חייב לומר גם שלהסתדרות הציונית אין מדיניות כוללת הואיל שגם למדינת-ישראל אין התייחסות כוללת לבעיית התנועה הציונית והיחסים עם העם היהודי. כאמור, אלה הם דברי מבוא.

ג. כהן: מבוא וסוף.

הינו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מבוא ומסקנה.

א. דלמן: אמרתי את הדברים האלה הואיל ואני, כאזרח במדינת-ישראל, רואה במסגרת של מוסד השליחות גם את הנציגות הדיפלומטית. אינני יכול, בשום פנים ואופן, להמשיך לסבול, כאזרח של מדינת-ישראל, שדיפלומט הוא אדם מכופתר אשר מייצג אותי בפני סמסלותיהם של הגויים ולא איכפת לו מה מתרחש בקרב היהודים. זה נושא השייך לבית הזה.

א. דלמן:

קרה המקרה והייתי בשליחות בארגונינה בעת מעצרים של השליחים. אינני רוצה להכנס כאן לפרטים אבל יש לי ביקורת קטלנית על התנהגותה של הנציגות הדיפלומטית שלנו במקום. אני אומר זאת מפני שאם אנחנו מדינה בעלת פנים מסויימות, אין ליצור אשליות בין צורות התנהגות בגולה ובין המציאות האובייקטיבית של מדינת-ישראל.

חברת-הכנסת גאולה כהן זרקה כאן קריאת ביניים - האם מועמדים אלה הם מועמדים לשליחות או לירידה. אני מניח שמאחורי הערת ביניים זו מסתתרים שני דברים: (א) ביקורת רצינית מאד לעצמנו, ביקורת מעמיקה מאד; (ב) יש גם ביקורת על מוסד השליחות בצורתו הנוכחית הואיל ויש מוסדות אשר מחזיקים בחוץ-לארץ שליחים במשך שש ושבע שנים. לדוגמה, ידוע על נציגים - ואני מתייחס כאן לממשלת ישראל - נציגים הבונדס ומילוה העצמאות אשר יושבים בחוץ לארץ שבע, שמונה, תשע ועשר שנים. אני שואל את עצמי אם הם אמנם שליחי המדינה. פגשתי כאלה בפרו. שאלה אחרת היא אם אדם, אחרי שבע או שמונה או תשע שנים בחוץ-לארץ, שם הוא גר בשכונות מסויימות וחי ברמה מסויימת, כשהוא חוזר הביתה, האם הוא יכול להשתלב בגוף של הארץ הזאת.

הוא מועמד לירידה.

ל. דיציאן:

א. דלמן:
אם אדם יצא לשליחות בשנת 1961, איך הוא יכול להיות שליח בשנת 1975 בלי לחזור הביתה? המדינה עברה בתקופה הזאת מהפכה עצומה, הגוף החברתי שלה השתנה, הגוף האנושי שלה השתנה, כיצד הוא יכול להמשיך ולייצג אותה? אלה הם אנשי המגבית והבונדס, דווקא אלה שעוסקים באיסוף כספים.

אשר למצב בקונטיננט. רבותי, אני סבור שלכאורה, מבחינה השוואתית, אני מדבר על קונטיננט ציוני. בדיקת המספרים של העולים מן העולם החופשי, מאז קום המדינה ועד היום, תדבר בעד עצמה. יתר על כן, זו לא רק עליה כמותית אלא גם עליה איכותית. אין תנועת צוער, במסגרת המפה של תנועות הנוער החינכותיות, שאין לה נציגות הולמת באמריקה הלטינית, וזה נכון ממבוא ביתר עד רשת ענפה של קיבוצי השומר הצעיר. כל גווני הקשת. אבל המצב כיום בקונטיננט הוא חמור. הוא חמור משתי סיבות: (א) כפי שאמרתי בדברי המבוא, מפני שאין מדיניות כוללת להסתדרות הציונית לגבי הקונספציה הציונית; (ב) מכיוון שהעם היהודי בשנת 1976 איננו העם היהודי של שנת 1904. המציאות האובייקטיבית השתנתה לחלוטין בכל התחומים, הן בתחום הדמוגרפי, הן בתחום הכלכלי והחברתי, הן בתחום הקיום. כיום בעייתם של בני הדור הצעיר, גם בארץ, היא בעיה של משבר בזהות היהודית, ובכך אין מטפלים. כאן צריך להתמודד באמצעותן של תשובות חדשות. קיימת כיום מדינת-ישראל שלא היתה קיימת בהתחלת המאה. מדינת-ישראל מושכת ודוחה בעת ובעונה אחת. היסטוריון אשר יעסוק בבעיות השונות שלנו יצטרך ללמוד מתי משכנו ומתי דחינו. אין ספק שמלחמת יום הכיפורים גרמה לדחייה, כשם שמלחמת ששת הימים גרמה למשיכה. הדברים האלה והמצבים האלה עוברים עלינו כאילו דבר איננו קורה.

במציאות הזאת, חברים, מוסד השליחות הוא רק כלי. אהיה זהיר מאד אם אומר ש-70% של השליחים היושבים בקונטיננט יכולים היו לצאת משם ושום דבר לא היה קורה. אני מעז לומר שמצב זה קיים גם במקומות אחרים, אבל אינני רוצה להכנס לסוגיה זו.

מה המספרים?

י. ז. אמיר:

א. דלמן:
אם אינני טועה, מפת השליחות באמריקה הלטינית כוללת קרוב ל-70 - 90.

בארגונינה בלבד יש 59 - 65.

א. דלמן:

הנציגות הגדולה היא זו של תנועות
הנוער. אבל בשאלת השאלה מה הן תנועות
הנוער. הבעיה של היהודי היא זהותו ולא פחד מאצט'ישטיות. אם כן, צריך
להתמודד דרך השמאל בשאלת הזהות. האם תנועות הנוער נתנו דעתם לענין
זה? מי הוא השליח? האם הוא ער לבעיות אלה או שהוא נשלח לחוץ-לארץ
בגלל בעיות אישיות שלו. השליחים הם רק חלק מן התמונה הזאת.

אם אני מבין משהו מן הרמז של חברת-
הכנסת גאולה כהן, זה בכך שדווקא אחרי מלחמת יום הכיפורים רבים מצאו
במוסד השליחות דרך לצאת, בצורה הוגנת, במסגרת של מערכת הארגונים.
לא שהאיש מתכוון לרדת אבל אולי הוא רוצה לצאת מן הדכאון בצורה סבירה
וגאה, לצאת בשליחות.

י. א. אמיר:

צו השעה להחזיר קודם כל את כולם.

א. דלמן:

לא אמרתי זאת. אני רוצה להיות זהיר
בדברי כי אנחנו עוסקים בסוגיה אנושית

ולא מלאכותית.

אני סבור שבמה שנוגע לשליחות, הבעיה
היא לא בשליחים אלא בנו אלא שיותר נוח לנו לזרוק את הדברים אל השליחים.
עלינו לבדוק את עצמנו, כי לא השליחים אשמים.

אני מדבר על קונטיננט שהוא בבחינת
הר געש. אינני יודע מה יקרה, למשל, בצרפת, אם יתפתח שם משבר כלכלי
רציני. בכלל, אינני יודע איפה אין הר געש. הבעיה, לדעתי, שאין מדיניות.
ארץ כארגנטינה מהווה מדגם. בארגנטינה נע מספרם של השליחים בין 59 ל-65.
יש בארגנטינה שליחים של מחלקת הנוער והחלוץ על כל תנועותיה, על כל
גווי הקשת של התנועות - ביתר, בני עקיבא, איחוד הנונים, השומר הצעיר,
דרור, ישראל הצעירה וגם שליחים קהילתיים, זו מציאות חדשה, וקוראים
להם "קלובים". הבעיה מתעוררת ברגע שלשליח אין כשרון אינטלקטואלי כדי
להתמודד עם הסוגיה האידאולוגית של הנוער היהודי במקום, וכיום גם
צעירי חירות בארגנטינה הם שמאלניים. חברת-הכנסת גאולה כהן יכולה לשאול
לאן הלך בנו של פרופסור דוין מאוניברסיטת תל-אביב. השליח משתוקק
מאד להיות פופולרי בעיני חניכים שלו ובלוי לשים לב הוא מתחיל לדבר
בשפתם ולא להשפיע ואז העסק מתחיל להתגלגל.

מה שקרה בקורדובה, וכפי שאמרתי הייתי
אז בארגנטינה, הוא דבר מקרי, אבל מקריות בהפכת להיסטוריה.

יש שליחים של מחלקת הנוער והחלוץ, יש
שליחים למחלקת העליה, יש שליחים של דור ההמשך, יש שליח של ארגון והסברה,
יש שליח של חינוך ותרבות, יש שליחים של המחלקה לחינוך תורני, שליחי
המגבית, שליחי הבונדס ונציגות דיפלומטית. עם כל זאת אין כיום לקהילה
היהודית בארגנטינה מנהיגות יהודית. איפה אנחנו חיים?

י. א. ש. ארבל-אלמנזלינג: מה מספרם של היהודים שם?

א. דלמן: מחקר של מכון הורביץ, על סמך מפקד שנערך
בשנת 1960, שהיה המפקד האחרון, מדבר על
350 אלף. יש אופטימיסטים המדברים על חצי מיליון. זו טטאטיסטיקה. לא
בדקו מה מספרם של נשואי התערובת. אם נשאל את השאלה על איזה עם יהודי
אנחנו מדברים, על איזה עם יהודי בשנת 2000 אנחנו מדברים - אז נשאל גם
את השאלה הזאת.

י. א. ש. ארבל-אלמנזלינג: שיעור נשואי התערובת שם מגיע ל-50%
בקרוב.

א. דלמן:
בבואנוס-אירס הם מגיעים ל-49% ובמקומות
הקטנים - ל-70%. זה המצב גם בארצות-
הברית. יש לי מאמר, ממאמר 1975, על המצב בארצות הברית.

הצרה היא שיוצאים לגיוס כספים ולא
לענייני עליה. אני מקווה שעכשיו, לראשונה, יוצא בשליחות של ההסתדרות
הציונית אדם עם סמכויות לרכז את הדברים. עד היום לא היתה מדיניות
מרוכזת ולא היה אדם עם סמכויות. אני מתכוון לטר פונדק. יחד עם זאת
אני מבקש לציין שאינני יודע מה קורה בהנהלה, כי הילדים בהנהלה אינם
מעבירים סמכויות. כשהייתי שליח רמזו לי שאני עוסק יותר מדי בעליה.

אני סבור שהנהלת הסוכנות היהודית חייבת
לעבוד כקבינט ולא מחלקות. כלומר, שתהיה מדיניות של ההנהלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמנזלינו:
אני מכינה שהגקודה המודגשת היא, האם
השליח צריך לציג מחלקה מסוימת בלבד
ואסור לו לחרוג, מכך או שהוא שליח של הכל.

א. דלמן:
הוא שליח של מדיניות, של קונספציה,
של חלוקת פונקציות מתוך ניצול אנשים,
ומאמין.

לדוגמה, שליח של המחלקה לחינוך ותרבות
לגולה. אינני יכול לראות שאדם בא רק כדי ללמד עברית וזה בתקופה שחינוך
יהודי איננו רק חינוכו של הילד היהודי אלא גם חינוך הבית היהודי
וחינוך הסניבה היהודית. אם נחנך את הילד ולא נחנך את אביו ואת אמו,
ניצור סתירה בין הילד והבית. על-ידי כך אנחנו יוצרים קונפליקט בין
הילד והוריו. זה המצב באשר שליח מסתפק בלימוד במשך שמונה שעות ואחר-
כך הולך לשחק טניס ואי-אפשר לדבר אתו. אני חוזה ומדגיש כי הבעיה היא
אצלנו ולא אצל השליחים. אנחנו אשמים.

השתתפתי בישיבות שבהן הייתי צריך להגן
על הלגיטימציה של העליה בתוך התנועות. אנחנו מגיעים עד כדי סילוף
של האלה-בית בקונספציה הציונית שלנו, כשכולם היו ציונים.

לדעתי, ככל בעיה אחרת גם זו היא בעיה
במעגל סגור, ככל שיוצרים וגורמים לירידת קרנה של התנועה הציונית -
פחות אנשים טובים נמשכים לשליחות. האם זה כבוד גדול היום להיות שליח
של הסוכנות היהודית? מה הוא כבוד? להיות דיפלומט, לייצג בנק, להסתובב
בחברה הטובה, אבל מה הוא שליח של ההסתדרות הציונית? למצב זה גרמנו
אנחנו כמו ידינו. השליח האמיתי הוא הדיפלומט ואילו השליחים של הסוכנות
היהודית הם בטלנים.

אינני רוצה להכנס לשאלה איזה שליחים
מייצגים אותנו בקונטיננט. זו הבעיה ב"ה הידיעה. יחד עם זאת אינני
רוצה שניתפס לשליחים, זה אמנם נוח מאד, אבל כבר ציינתי שאנחנו
אשמים. ברור שהמצב הקיים מחייב הסקת מסקנות בכל התחומים. זה מחייב,
בין היתר, להפוך את השגרירות ואת השגריר לא רק לכלי של גיוס כספים
אלא לכלי של התנועה הציונית מכיוון שללא התנועה הציונית הוא לא היה
מגיע להיות שגריר של מדינת-ישראל.

ח. גרסטמן:
האם אין סתירה בין המדינה וההסתדרות
הציונית?

א. דלמן:
מבחינת היחסים הבין-לאומיים?

ג. כהן:
אנחנו מדברים על יחסים לאומיים.

א. דלמן:

אני רוצה לוטר כאן מה שאמר עורך עתון:
בממשלת ישראל יושבים שרי ישראל, יש רק
שר אחד שתמיד חייב להמשיך להיות יהודי ולא רק ישראלי - שר החוץ. הגיע
הזמן, לדעתי, שגם בהסברה נהיה גם יהודים. אני יודע שגוי מעריך אותי
ברגע שאני לא מצדיק את עצמי אלא קובע עמדה על עצם קיומי הלאומי.
ההסתדרות הציונית לא תהיה פונקציה של תנועת שחרור - והיא חייבת
להיות כזו - אם אנחנו לא נעמוד במבחן הזה. זאת אומרת, שאם בדיפלומטיה
נהיה אנגלו-סכסים ולא עולם שלישי, אנחנו יוצרים סילוף במעמדנו הבין-
לאומי. המצב כיום הוא ששום דבר לא נעשה בגולה, אני מדבר על גולה גדולה,
בלי בוכחות של כבוד השגריר. איבני רוצה רק בנוכחות הפיסית, אלא אני
מבקש שבנוכחות הזאת יהיה גם תוכן. כשהייתי בארגונינו בא אלי אחד מפעילי
הבונדס ואמר לי: השגריר שלך חושב שאין לי קוניאק בבית? שאלתי אותו:
מה זאת אומרת? ותשובתו היתה: הוא הזמין אותי למסיבת קוקטייל ביום
העצמאות. נכנסתי, לחץ את ידי, כיבד אותי בכוסית, והלך ל... לא דיבר
אתי ולא שוחח אתי.

ב. ורסמן:

שירות החוץ איבנו בנוי להיות מה שאתה אומר.
יש יוצאים מן הכלל שנוסף לעבודתם במסגרת
שירות החוץ יודעים שהם חייבים ליצג את הנושא הציוני לאומי. הלוואי
וכלם היו כמוהם.

א. דלמן:

אני חושב שאסור להשאיר את הענין הזה לשיקול
דעתו של כל אחד מהם. או שיש מדיניות או
שאינ מדיניות, וזו בדיוק הכוונה.

ג. גז:

נזדמן לי להיות במדגסקר ביום העצמאות.
היה שם מר צבי לוקר, שהוא מייצג אותנו
גם במדגסקר וגם במאוריציוס. נערכה קבלת פנים גדולה ויפה, השתתפו בה
מוזמנים רבים. הוא גאם נאום בעברית ואחר-כך בשפת המקום. הוא עשה רושם
כביר בנאום על הציונות, על הקמתה של מדינת ישראל ועל קורבנותיה.
אני מסכימה עם מר דלמן הטוען ששליחים שלנו חושבים לפעמים שהם יוצאים
רק אל הגויים ולא אל היהדות בגולה למען ישראל.

הי"ר ש. ארבל-אלמנזלינו: מר דלמן ביצע ניתוח נוקב, יסודי ומעמיק.
אלה הן הבעיות. מה אתה מציע?

ג. כהן: מהפכה ציונית במדינה.

הי"ר ש. ארבל-אלמנזלינו: שבענו מהפכות.

א. דלמן:

מה לעשות? אני אמרת. לבדוק את עצמנו
כתנועה שיש לה השלכות גם במישור היהודי
וגם במישור הממלכתי. כתנועה אנחנו חייבים להתמודד, לפי עניות דעתי,
עם בעיות היסוד של העם היהודי בשנת 1976.

מה הן בעיות היסוד? אחת הבעיות הוא המשבר
של הזהות היהודית. הלאומיות הישראלית עסקה בחיקוי של הלאומיות הגויית
ושכחה את בעיות היהדות. אלה אשר נשברו אחרי מלחמת יום הכיפורים זה קרה
להם מפני שהיו ישראלים בלבד ולא היו גם יהודים. ההיסטוריה של העם
היהודי לא התחילה רק לפני שלושים שנים אלא זו רציפות היסטורית של
של למעלה מ-5000 שנים. דרך הממלכות הרסנו את הרציפות של העם היהודי.
בכך אשמים כולנו. זו לא בעיה מפלגתית. זו בעיה של החברה הישראלית ושל
העם היהודי. אנחנו חייבים ליצור במדינת-ישראל מהפכה ציונית. אנחנו
חייבים ליצור ציוניזציה של המדינה הזאת.

ג. כהן:

קודם כל ניצור יהודיזציה ואז תהיה גם
ציוניזציה.

א. דלמן:

נוכל לעשות זאת אם נאמין בכך.
לצערנו, הואיל ואנחנו נתונים במשבר
רעיוני, אנחנו עוסקים בכלים ולא במטרות. אנחנו עוסקים באנשים ולא
ברעיונות. אנחנו לא מטפלים בשום נושא לגופו של ענין. אנחנו עוסקים
באנשים ובחלוקת פונקציות בין אנשים, ולא תמיד במוכשרים. לפחות בנושא
הציונות צריך שתהיה לנו התייחסות אחרת.

אני שייך לאלה האוטררים שיש אולי מקום
למפלגות ציוניות בגולה אבל לא כפי שהן כיום. למה? מכיוון שהבעיה כיום
היא לא בעיה של ימין, שמאל ומרכז. הבעיה היא איך פותרים את המשבר
של הזהות היהודית. חובה עלינו להגיע לקונסנסוס מה הוא האלף-בית שאתו
מתקפים את הבעיה הזאת. התמודדות בסוגיה הזאת מתחילה פה ולא שם. האם
יש לנו תשובות לשאלות? האם המציאות איננה שכל שליח מוכר תשובה אחרת?
אני סבור שבנקודה זו קל להגיע לקונסנסוס בין מפלגתי וממלכתי, כי זה
ציפור נפשנו. אני מרשה לעצמי לומר כאן שהערבים עדיין לא תפסו ולא
הבינו שדרך השלום הם יכולים לגמור אותנו מהר יותר מאשר דרך המלחמה.
עליה זה בסחון. אנחנו יכולים לרכוש ולקבל מטוסי א15, אבל מי יהיו
הטייסים? אם היינו בארץ 5 מיליון יהודים, היינו מגיעים לשלום. בנקודה
זו חייב להיות קונסנסוס.

האם יש במדינת-ישראל הגדרה מהו חינוך?

האם אתה מתכוון לחינוך יהודי ציוני?

מ. גז:

א. דלמן:
כן. חינוך יהודי ציוני. חינוך פורמלי
יש. השאלה איך אנחנו פותרים את הבעיות
של הזהות היהודית בשנת 1976, האם יש לכך תשובה או לא? לדעתי, לא נתנו
לכך תשובה. הבעיה לשאלה זו צריכה להימצא בבית.

ואשר לנושא הקליטה. האם נושא זה נתון
רק לקבוצה של משוגעים? כשאין לנו תשובות לשאלות אנחנו הולכים לוועדות
ומגלים נושאים. האם בעיית הקליטה היא בעיה של פקיד של משרד או שזו
בעיה של החברה הישראלית? אני חוזר תמיד לעצמנו. השליח מייצג אותנו.
כפי שאנחנו - כך הוא. לדעתי, אנחנו חייבים לעשות במדינת-ישראל מאמץ
עליון מעבר לכל שיקול וחשבון, לבנות מערכת דו-מסלולית כיצד מתייחסים
במדינת-ישראל לסוגיה של הציונות ואיך התייחסות הזאת משתקפת ביחסים
שבינינו ובין הגולה. אין בינינו ויכוח שבגולה יש משאבים מדעיים
וכלכליים, יש ידע ויש נכונות. האם יש במדינת-ישראל, באיזה שהוא
מקום משהו אשר מציע תכניות, ובהזדמנות זו אזכיר כי אנחנו הולכים
עכשיו לקשרים הדוקים עם השוק המשותף.

יש גם ענין של השקעות ולפי חוק עידוד
השקעות הון מקבלים המשקיעים הנחות אם הם ממלאים תנאים מסויימים. אבל
האם משהו בודק? כל הנושא שאנחנו דנים בו מורכב מחינוך, השקעות,
התייחסות וכו'. זה לא ענין של מחלקה א' או של מחלקה ב'. אם נשנה
את הדברים, אני מאמין באמונה שלמה שבאווירה אחרת גם הפקיד שיעבוד
במשרד הקליטה או הסוכנות היהודית יהיה פקיד אחר.

ברור שאנחנו לא יכולים לברוח מן הסוגיה
של הפער החברתי. לדעתי, אין להשלים עם כך שליהודי מן המערב ניתנת
דירה בגודל של 78 מ"ר בשעה שיש יהודים שמאז שנות החמישים מתגוררים
בדירות שגודל איננו עולה על 50 מ"ר. המדיניות חייבת להיות כוללת,
כי אחרת אנחנו יוצרים נקודות התמודדות בחברה הישראלית. בנקודה זו צריך
להיות מאמץ משותף.

הינ"ר ש. ארבל-אלמנזלינו:
נשמע עכשיו ממך בלונדון דברים על השליחים
בווינה.

ב. בלונדון:
היום מלאו חמש שנים לעלייתי ארצה. אני
מתנצל על העברית שבפני ובוודאי לא אוכל
להתחרות עם העברית שבפני מר דלמן. לי לא היתה הזדמנות ללמוד עברית
בחוץ-לארץ ואת ידיעת השפה רכשתי בארץ.

אני יכול להצביע לפחות על בעיה משותפת
אחת: חוסר ציונות זו אחת הסיבות הרציניות ביותר לתהליך שאנחנו עדים
לו, תהליך של נשירה המונית בווינה שהוא תוצאה של חוסר ציונות, חוסר
חינוך יהודי, חוסר רקע יהודי כאשר ההחלטה לעזוב את ברית-המועצות
באה כתגובה לפקטורים שליליים כגון: אנטישמיות, אפליה וכו' אבל לא
כתגובה לרצון לחיות חיים יהודיים. אם נדבר על סיבות אחרות לתהליך
זה כמו בן שאי-אפשר להתעלם גם מכשלונות כאן ומהדים אשר הגיעו במכתבים
שנשלחו מכאן לברית-המועצות.

במשך חודשי עבודתי בווינה שוחחתי עם
800 - 1000 איש. המשימה העיקרית שלי היתה הסברה ציונית בקרב הנושרים,
לאחר שאלה הכריזו על רצונם להמשיך למערב ולא לעלות לישראל, היתה זה
נסיון אחרון לנסות ולהשפיע עליהם לשנות את דעתם.

אני מבקש לציין שלבעיות ולמחדלי הקליטה
יש הדים בברית-המועצות. אני מדגיש שלא מדובר בקליטה כלכלית. לא מדובר
בשיכון ואם מדובר בעבודה - מדובר בעבודה מקצועית, בתעסוקה במקצוע.
זו נקודה חשובה מאד אשר מאפיינת את גישתם של יהודי ברית-המועצות,
גישה לתעסוקה בכלל. יש לכך שורש חברתי פסיכולוגי שניתן להסביר אותו
על-ידי-כך שתחום כמעט יחיד שיהודי בברית-המועצות יכול להצליח בו
ולהוכיח בו את עצמו הוא התחום הפרופסיונלי, ובזה גאותו של היהודי.
כאשר יהודי כזה מקבל מכתבים מחברים בארץ אשר מספרים לו שהם אינם
עוסקים במקצוע שלהם, או שהם אינם מבלים אפשרויות מתאימות, לדעתם,
לפי כישורים שלהם, יש בכך פגיעה קשה וחמורה.

אולי יש מקום להזכיר כאן גם את המצב
הבטחוני. ההדים של מלחמת יום הכיפורים הגיעו גם לברית המועצות והם
נוצלו על-ידי הפרופוגנדה הסובייטית. אם כי היהודים ביקורתיים מאד
כלפי הפרופוגנדה הזאת, הרי כשהם נמצאים תחת השפעתה החזקה יום יום
וכאשר הם שומעים יום ויום ושעה שעה במשך ימים רצופים שהנה אנחנו
נתונים במצור קשה, הם מתחילים לחשוש. מן השאלות שנשאלתי הבנתי שיש
כאלה שבכל-זאת מושפעים מן התעמולה הזאת והם התקשו לקבל ממני את
ההסברים שלי, אם כי אני מדבר בשפתם ומכיר את המנטליות ואת הפסיכולוגיה
שלהם. הבנתי שהם רואים בי פקיד מן השורה אשר מספר להם מה שצריך לספר.
הפסיכולוגיה שלהם היא הפסיכולוגיה הסובייטית, שאי-אפשר להאמין למי
שיושב מן הצד השני של השולחן, במי שמקבל משכורת ולכן צריך גם לשקר.

אחד מן האנשים ששוחחתי אתו היה יהודי
שהיה פעיל עליה בברית המועצות ובכל זאת החליט בווינה לשנות את
דרכו והמשיך לארצות-הברית.

אני רוצה לציין שהיו ששאלו אותי: כמה
אתה מקבל תמורת כל ראש שאתה מצליח לשכנע לעלות ארצה?

חלק גדול מן העולים אינם מחפשים הטבות.
הם מחפשים כאן יחס אנושי, הם מחפשים כאן אהבת אחים ויחס שונה מזה של
הגויים. הם מחפשים כאן אחים ואחיות.

ד. בלונז:
קשה ליהודי ברית-המועצות להסתגל לתופעות שונות שהם נתקלים בהן בארץ. תושב ותיק חי עם התופעות האלה ואין לא אשליות. הוא מקבל את המציאות כמו שהיא. לעומתו, לעולה החדש יש אשליות, לא מבחינת ארץ זבת חלב ודבש, אלא, כפי שאמרת, הוא רוצה לפגוש כאן אחים ואחיות אבל הוא לא פוגש ביחס שהוא מצפה לו. אמר לי אחד העולים: מה אתה מספר לי סיפורים, אני יודע שתושבי המקום אינם אוהבים אותנו, הם שונאים את העולים, הם שונאים אותנו. כשניסיתי לשכנע אותו שזו לא אמת הוא אמר לי: אתה מוכרח לדבר כפי שאתה מדבר, אבל אנחנו קראנו מכתבים.

ומה המצב לאמיתו של דבר? הוא נכון ולא נכון. ברור שהדברים תלויים גם בעולה.

ט. גז:
היחס לעולים מרוסיה הוא טוב, שום עליה לא קיבלה יחס כזה.

ד. בלונז:
אם יש יחס של הסתייגות, העולה מרוסיה מקבל את הדברים כאילו הם מכוונים נגדו.

אני מבקש להדגיש שהעולים המגיעים לכאן רוצים לחיות במדינה יהודית. יש להם פטריוטיות מסויימת ואתגר אלא שהם נתקלים בקשיים ובביורוקרטיה. הסטאטיסטיקה מצביעה על כך ש-70% מן העולים, בשנתיים הראשונות לאחר עלייתם, אינם רואים ותיק בביתם. זו אמת.

י. ז. אמיר:
יש הנמצאים 25 שנים בארץ ואינם רואים ותיק מהם בביתם.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינג:
אין בכך כדי לנחם.

א. דלמן:
זה לא משנה את העובדה שאנחנו דנים בה.

י. ז. אמיר:
יש אנשים שיש להם אפשרות להגיע למקום אחר, בעזרתו של העם היהודי, ויש כאלה שאין להם אפשרות כזו.

ג. כהן:
עוול אחד איננו מצדיק עוול אחר.

ד. בלונז:
אני מציין עובדות על סמך דברים ששמעתי. מכל מקום, אין ספק שיש גם דוגמאות מוצלחות של קליטה, ואם אתם רוצים באחת כזו - היא לפניכם, אבל זה לא אוסר שאין בעיות.

ג. כהן:
אני מבינה שאתה מדבר על שלושה גורמים: חינוך ציוני ויהודי, קליטה חברתית וקליטה פרופסיונלית.

ד. בלונז:
וגם על המצב הבטחוני ואפילו הכלכלי. כל זה על רקע של פרופוגנדה סובייטית חזקה הגעות במכתבים ואפילו בעתוננים שלנו, שלא לדבר על יורדים סלקטיביים החוזרים לרוסיה והם מוצגים בטלוויזיה. יהודים רבים ספרו לי על תכניות כאלה בעת קיומה של ועידת בריסל. ברור שהדברים האלה פגעו ביותר כי הם מצטברים.

ברשותכם, אעמוד בקצרה על כמה נקודות ספציפיות. שמעתי תלונות על כפייה דתית. אני מבקש להביא את הדברים כפי ששמעתי אותם בלי לחוות דעה.

ג. בלונז:
15% מן האנשים שעברו דרכי היו משפחות מעורבות, כאשר במקרים רבים מאד הנעלים היהודיים רצו לעלות ארצה ואילו הנשים הרימו קול צעקה: לא ניסע למדינה שבה אין מכירים בנו כבנני אדם ושבה הילדים שלנו אינם חוקיים.

מ. גז: ויש סרוב להתייגר.

ג. בלונז:
נכון. כאשר אמרתי לאחד מן האנשים: אדוני, אשתך הסתכנה ונישאה ליהודי נבית-המועצות, היום היא נוסעת אתך מברית-המועצות, מה מפריע לה לעשות את הצעד האחרון ולהתגייס? תשובתו היתה: פעם אחת היא התגייסה - היא נכנסה לקומסומוול וזה מספיק. היא רוצה לחיות כפי שהיא. היא מתייחסת ככבוד לעם היהודי אבל אין היא רוצה לעשות דבר שלא בא מתוך לבה פנימה.

הם מכירים את הסיפורים על גישואין אזרחיים, על קפריסין, הם יודעים את הכל וביחוד האינטליגנטים.

מה היא מדינה תיאוקרטית? סיפרתי להם ען מסורת יהודית ששמרה אותנו במשך אלפיים שנים. הם אינם מוכנים לקבל זאת. שמעתי אנשים האוטררים: אני רוצה לחיות במדינה חופשית.

עלינו לזכור כי מדובר באנשים שהם תוצר ופרי של חינוך מסויים, של סיסטמה מסויימת, אנשים שלא קיבלו ערכים של יהדות.

אמר לי יהודי מלנינגרד, בחור כשרוני, פסיקאי שלמד עברית ותורה ברוסיה: מא שאתם עושים זה לא בהתאם למה שכתוב, כי ההלכה לא באה מה' אלא ההלכה באה מאנשים. הייתי חסר אונים לפניו, כי אני לא בקיא בנושאים אלה כמוהו. יהודי זה לא עלה ארצה.

השאלה היא עד כמה שליח כמוני, היושב בווינה או ברומא, יכול להשפיע. כאמור, שוחחתי עם למעלה מ-800 איש והצלחתי לשכנע כ-20. אחוז עלוב ביותר. שמעתי על בחורה מוצלחת ממני, שהיתה לפני, שמתוך 1500 איש ששוחחה אתם הצליחה לשכנע 40. זאת אומרת, שאינני חושב שעל-ידי אמצעי יחיד כזה נוכל להצליח לשנות את התהליך העצוב של הנשירה, שלצערנו הולך ומחמיר. אתמול שמעתי, מר דומיניץ יודע את הדברים טוב ממני, שנחודש נובמבר יצאו מברית-המועצות 1500 איש ועלו כ-700, זאת אומרת שהנשירה היא למעלה מ-60%. אף על פי כן, לא הייתי פוסל את העבודה הזאת ולא הייתי אומר שהיא לא נחוצה אבל צריך לבנות אותה בצורה קצת אחרת.

קודם כל צריך לזכור ששליח אחד בווינה, בלחץ של יום יום שהוא נתון בו, לא יכול לעשות את העבודה כראוי. הוא איננו יכול לעמוד בלחץ. היום יש כבר שני שליחים בווינה. בזמני הייתי יחיד.

מ. גז: מה מספר העובדים מהיאס?

ג. בלונז: 6 - 7. יש להם משרד.

י. דומיניץ: אי-אפשר להשוות.

ג. בלונז: במצע של יום יום עם העולים טפלו ועסקו 3 - 4 אנשים מהיאס.

י. דומיניץ: כאשר הנשירה גדלה - הגדלנו את מספר השליחים המטפלים בשאלת הנשירה.

התפקיד שלנו הוא לשוחח עם האנשים.

ג. דומינגיץ:

כמה זה הם גשארים?

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בין שלושה לעשרה ימים. אני מבקש לציין ולהדגיש שיש עלינו ביקורת בגלל דיבורי

ד. דומינגיץ:

שליחים ולא סיעוט שליחים.

תלוי איפה. אין כאן שאלה של מכסה. השאלה איפה נותנים יותר ואיפה נותנים

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

פחות.

ה. דומינגיץ:
הנושרים יודעים מראש שהם נושרים. אנשים אלה נמצאים בסיפול הג'וינט והיאם ובהתאם לזה הם נונים את הצוות שלהם. התפקיד שלנו הוא לדבר עם האנשים, לראיין אותם, לשוחח אתם, לעשות אתם פעולה ציונית. כאשר יש בחודש, כמו שהיה לפני שלושה - ארבעה חודשים, 350 נושרים, זאת אומרת 100 בת-אב, פירוש הדבר שלושה בת-אב ליום, לכך הספיק שליח אחד. אבל כאשר המספר גדל - הכפלנו את מספר השליחים.

ו. בלנו:
עבודה רצינית ועבודה אינדיבידואלית מיסיונרית קשה לבצע אם מדובר ב-350 איש ו-100 בת-אב. אני יכול לומר מנסיון שלי שאחרי שיחה עם שלוש - ארבע משפחות הייתי יוצא עם כאב ראש ולא הייתי יכול לישון. זו עבודה קשה מאד. נכון שאנשים מגיעים עם דעה סוקדמת, בכל זאת כאשר נכנסים לוו"כוח ומשוחחים אתם ויוצאים אתם - ואני יצאתי אתם לוו"צה העיר, ישבנו בבית-קפה, נסעתי לבית המלון בערב - זה מאמץ גדול ופיסית זה קשה מאד.

נגעתי בנושא שהוא לא גנרלי אבל זה מאפיין את קשת הבעיות. מה ניתן לעשות? אני דיברתי על מסגרת שהיתה קיימת. כיום, אחרי ועדת השמונה, אני לא יודע מה קורה. שמעתי מקולגה שלי שישב ברומא, שם יושבים שני אנשים ושם יותר קשה לעבוד כי נוסף לנושרים יש שם גם קבוצה גדולה של יורדים.

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הם עדיין נמצאים שם?

ו. בלנו:
עד כמה שידוע לי, כן. היא לא מטופלת על-ידי היאם וגם השלטונות במקום

מתעלמים מהם.

ז. בלנו:
על איזה סדר גודל מדובר?

ח. בלנו:
למעלה מ-500 איש. חוץ מזה מגיעים יום יום נושרים והם באים במגע עם היורדים

ולדבר הזה יש השפעה מרובה.

מה שניתן, לדעתי, לעשות - אני מסתמך על התרשמויות של אנשים שבאו לא כאנשי מקצוע אלא אנשים אשר נתבקשו לעזור מפני שיש אליהם אמינות יותר גדולה מפני שאינם אנשי המיסוד. אנשים-עוזרים אלה ספרו שהם נשאלים שאלות שלא שואלים שליח, הם נשאלים שאלות שפשוט לפיהן אפשר להיווכח כי הנושרים מבולבלים ומסוככים ואין להם מושג מינימלי על מה שקורה בארץ. ההצעה של האנשים האלה ושלי היא לשלוח לשיחה עם הנושרים אנשים שאינם נימנים על המיסוד, עולים מרוסיה שנקלטו כאן, אבל לא כשליח.

ניצול ישראלים יוצאים.

א. דלמן:

במו פרופסור גיטרמן.

מ. גז:

היו"ר ש. ארבל-אלמנזלינו: יש אמון לאנשים המגיעים באקראי.

ד. בלנו:

כאשר סיפרתי לאנשים בווינה שאני נמצא שם רק כמה שבועות הם לא האמינו לי ואמרו: אתה רוצה לשכנע אותנו לעלות בשעה שאתה יושב כאן, בווינה?

עוד נקודה, שלצערי לא יכולתי לבדוק אותה אבל שמעתי מחברי שהיו בארצות-הברית וקנדה. חבר שלי שהיה בקנדה סיפר לי במשך כמה שעות על התרשמותו שלו. נוצר רושם שאיש לא עובד עם האנשים שם. אנשים אשר הגיעו לארצות אלה נתקלים בצרות צרורות, ואז צריך לבוא אליהם מישהו ולהציג לפנייהם אלטרנטיבה ל"גן העדן", ואפילו להציע להם טיול ארצה, וזה לא יקר.

האם תור ועלה יכול לעזור?

י. גז. אמיר:

הוא עוזר.

ד. בלנו:

יש צורך גם בטיולים, גם בשיחות, גם בהרצאות, גם בפגישות. אנשים אלה מתוסכלים ומבולבלים. פגשתי בכמה שחזרו מאמריקה לאירופה. יחד עם זאת אין ספק שיש רבים אשר סמתינים ומאמינים שיבוא הצ'אנס.

אני יודע שאתה מתנגד למתן עזרה לנושרים ואילו אני בעד, כי אני רוצה שאם הם יגיעו לאמריקה ויתקלו בקשיים ובצרות - נציע להם אלטרנטיבה. הכסף של היאס הוא לא על-חשבוננו.

70% לא על חשבוננו.

ד. בלנו:

כאשר האנשים האלה נמצאים במצוקה נפשית, חברתית וכספית, אילו היו שולחים אליהם שליחים בעלי רמה מסכנעת, הם היו גופלים לידנו כפרי בשל.

אני סבורה שעלינו להוציא מברית-המועצות

הרבה ויותר ככל שניתן.

זה ענין אחר. אני מוכן להתווכח אתך.

ד. בלנו:

הצרה היא שאין עובדים עם האנשים שנמצאים בארצות-הברית וקנדה. הם מוזנחים. נפגשתי עם עולה מרוסיה, סטודנט הלומד בארצות-הברית ובאופן חצי ספונטני וחצי ממוסד הוא עובד אתם.

הוא לא חצי ממוסד. הוא ממוסד. הוא רק מופיע כחצי ממוסד.

י. דומיניץ:

הבחור הזה מנסה לעבוד אתם. הוא נמצא בניו-יורק. עלינו לזכור שיש ריכוזים לא רק בניו-יורק. אני יודע שמהנדסים מרוסיה גאלצים לעבוד ברחיצת כלים למחייתם. הם מנסים לחזור לברית המועצות ומתארגנים לשם כך. מדובר בקבוצה גדולה למדי. אני מאמין שאפשר לעבוד בקרב משפחה כזו כדי להעלות ארצה.

ד. גלרון:
לפני יומיים בזדמן לי לשוחח עם אדם הנמצא בארץ כחודשיים והוא אמר לי: מה שמצאתי פה נראה פי כמה יותר טוב משמעת בברית-המועצות. אני מציין זאת כדי להוכיח שאין תמונה נכונה. אני סבור שצריך לנצל את השליחים בארצות-הברית ובקנדה כדי שיעבדו בקרב הרוסים.

אשר לשאלה הכאובה של מתן עזרה, האם יש לעזור או שאין לעזור לנושרים. עד כמה שאני שומע, הרי כתום חצי שנה הנושר חדל לקבל את העזרה מן הקהילה היהודית המקומית ומסיבות טבעיות הוא מתחיל להתרחק מן הקהילה וכתוצאה מכך מן היהדות, שלא לדבר על ילדיו, ובקצב כזה אנשים יתרחקו וילכו לאיבוד, וזו אפידמיה. אני יודע על יוצאי ערים שלמות אשר נוסעים לאוסטרליה ואמריקה, אני מדבר על יהודים מרוסיה, שאינם באים לישראל.

ל. דיציאן:
מה האחוז של נישואי התערובת בקרב הנושרים?

י. דומיניץ:
15% - 20%.

ג. כהן:
מה היא התעמולה ברוסיה נגד ישראל?

על אף כל הקשיים והבעיות הקיימות עבורנו ברוסיה, אנחנו יודעים שאין זו ארץ חופשית ואנחנו לא יכולים לדקלם ציונות ברחוב, אנחנו יודעים שנעשים נסיונות, מה הם? האם מרחב התמרון שניתן לנצל אמנם מנוצל במידה מספקת? האם היהודים שם מקבלים חומר וגפגפים בפעולה ציונית? האם ניתן לעשות יותר ממה שנעשה על-ידי המוסד לעליה ולא נעשה? שאלה זו מתייחסת גם לענין החינוך היהודי. מר בלוז ציין שרוב העולים הם ללא רקע ציוני ויהודי, האם יש שם חינוך יהודי בצורה כזו או אחרת?

אשר להצעה לנצל תיירים, היא נכונה בדיעבד, אם נמצא תייר - אפשר לנצל אותו. אבל כאשר הדברים נעשים באופן מחושב ומתוכנן, אני סבורה שאי-אפשר לרמות את היהודים. אינני מאמינה שזו הדרך המתאימה והנכונה ביותר ולכן לא הייתי מציעה שנראה בה פתרון.

ד. גלרון:
זה לא פתרון. זה אמצעי שולי.

ג. כהן:
חבל שלא התייחסת לנושא של מתן עזרה.

ד. גלרון:
אם לא תהיה התנגדות, אני מוכן לעמוד על כך.

ג. כהן:
אנחנו מדברים על עליה וירידה וחשוב שנשמע מה דעתך מפני שאתה רואית את האנשים. איך אתה רואה את הנושא הזה של העזרה ובאיון מידה הוא משפיע.

מה אתה מציע, בצורה אופטימלית, לגבי מספר השליחים. אנחנו הלא רוצים להגיע להצעות קונקרטיות.

השאלות שלי אל מר דלמן הן קשות ביותר מפני שאני מסכימה שכאן צריכה להיות אם לא מהפכה הרי לפחות דפורמה כוללת. השאלות שלי באות במידה מסוימת מתוך יאוש. אני לא מאמינה שיכולה להתחולל מהפכה מהיום למחר. אינני רואה מי יעשה אותה. אם כי כפי שאמרתי, השאלות שלי באות מתוך יאוש, אני לא מציעה שנתייאש מהמצב אלא נתייחס אליו.

אני סבורה שלא המוסדות אשמים אלא המדינה אחראית לנושא זה. מדינה ציונית צריכה היתה לקבל אחריות על העם היהודי. מאז קום המדינה היא הסכימה לדו-קיום וזה פטר אותה משפטיים. כיום יש זעזוע והדברים מוכרחים ללכת לכיוון של הציונות, כי אחרת לא יהיה שום כיוון.

ג. בהגן:

שעה שבימקתי את הצעתי במליאת הכנסת העלית כמה הצעות קונקרטיות. מאחר שאנחנו רוצים לגבש את הדברים, אני מבקשת שנקבל תשובות קונקרטיות מה צריך לעשות. אני, למשל, הצעתי הפרדה בין שליחים שיעסקו רק בנושא של עידוד העליה. הצעתי לעשות פעולה כדי להשפיע על יהודים לעלות. זה נושא מיוחד ומוגדר ולענין זה יש צורך בשליח מסוג מסויים, אשר יוצא רק לענין זה. הוא איננו מטפל בקבלת היהודי שכבר הסכים לעלות, מפני שכאן יש בעיקר עבודה פקידותית. הפרדה בין השליחים האלה ובין שליחים אשר יטפלו באלה הרוצים לעלות, זאת אומרת, אלה יהיו הקליפינטים של השליח הראשון אשר עסק בהשפעה. אחד יושב במשרד והאחר עובד בשדה, כשעל הכל מפקחת מדיניות. הצעתי גם שליחים מיוחדים ליורדים. אני מתכוונת לשליח אשר הוכשר בארץ לענין זה, אולי לקבוצות שונות של יורדים כגון: סטודנטים יורדים ואחרים, שליח שיהיה מכוון על-ידי מדיניות.

ציפיתי בדברי כי ההכשרה הקיימת כיום לגבי שליח של הסוכנות, גם של תנועות הנוער וגם שליחים אחרים, בלתי מספקת הן מבחינת אורך הזמן שבו היא ניתנת, הן מבחינת התכנים והן מבחינת הקריטריונים ששליח מתקבל על-פיהם כדי להשתתף בקורס, והן מבחינת המרצים. ראיתי את התכניות שהועלו על גבי הנייר. הן לא טובות.

אינני רוצה לעסוק עכשיו בשאלה של שליחים מורים, כי מרגיש שטרן איננו כאן.

בין יתר ההצעות הצעתי גלים של משלחות של רצון טוב. דיברתי על מדיניות לגבי משלחות כאלה, שישתתפו בהם אנשים שהם ישראל האותנטית הטובה, לדוגמה: חיים גורי ואחרים, אשר ייפגשו עם אנשים ויגידו להם: באנו אליכם מישראל כדי להביא אתכם לישראל. והם יספרו על הארץ. אני מתכוונת לשלוח אנשים שלא רק יספרו היסטוריה אלא שהם בעצמם עשו היסטוריה.

לדעתי, צריך להיות מאבק של חירום. אפשר לגייס בארץ צבא עליה, לנתק אותם מכל דבר אחר ולהוציא אותם לפעולה אינטנסיבית במשך שבועיים - שלושה.

אני שבורה כי ההסתדרות הציונית מפריעה. אני מבקשת שנשמע מצטיונגן, מר דלמן, באיזו מידה יש אמנם הפרעה לפעילות של ישראל.

דיברתי גם על בתי-ספר לקולטים. הצעתי גיצולם של הישראלים בחוץ-לארץ. אני סבורה שישראלים היוצאים לחוץ-לארץ, מטעם חברה מסחרית אפילו, צריך לחייב אותו להתגייס למען הנושא שאנחנו מטפלים בו.

הצעתי לבטל את הענין של שליחי נוער. במצב הקיים, כל אחד מוכר את הסחורה שלו וזה לא יתכן. צריך להיות כאן ענין כללי של המדינה. תנועות הנוער יכולות וצריכות לשלוח את הטובים ביותר אבל מוכרח להיות קונסנטוס אחד.

במשך כל הזמן מבהילים אותנו באמירה שהפכה להיות מעין פרה קדושה, שאם מדינת ישראל תתערב ישירות במסד הציוני שם ותקבל על עצמה אחריות - לא יהיו כספים למדינת ישראל כי הדבר יפגע בפעולות ובאפשרויות של המגזר. לדעתי, הקונספציה הזאת לא נכונה ומלכתחילה היא בנויה לא נכון.

י. דרביצקי (יורדין):

אני מבקש להגביל את דברי לנושא השליחים ולא להכנס לפרובלמטיקה

יותר רחבה.

לא הייתי אמנם שליח של הסוכנות אבל ביקרתי בחוץ לארץ כשליח של ההסתדרות והמדינה. היה לי רושם ברור שרוב השליחים, אם לא כולם, בפוגשם את יהודי הגולה נוטים ללכת בדרך הקלה - הם חדלים להיות שליחי עליה, מכיוון שאין הלך רוח של עליה ואז הם זונחים את המאבק ההסברתי בדבר עליה. יש המוצאים לעצמם תירוץ שעל-ידי כך שלא יעמידו מלכתחילה נושא חריף בפני הקהילה היהודית, הם יצליחו לפלט לעצמם דרך. ואמנם, הם בוחרים לעצמם נושאים פחות "מרגיזים" ואחר כך הם עושים באמונה ולפעמים לא כל כך באמונה ובאמנות את ההסברה של המדיניות הישראלית כדי לרכוש לפחות אהדה לישראל. לדעתי, כאן שורש הרע. זאת אומרת, אינני כופר בצעד של הסברה ציונית ישראלית, אבל אני רואה בגישה פסיכולוגית זו הזמנת תבוסה מראש. בניו-יורק למדתי, באסיפה גדולה ובניגוד לאזהרה מפורשת של מארגני האסיפה, שאם כי דיברתי על ענייני עליה, יצאתי חיי. למדתי שהרתיעה מנושא העליה הופכת להיות פסיכוזה.

אני מצטער לומר שבדור המקרים דמת ההסברה של השליחים הישראלים לא עומדת במבחן. יש כיום בעולם ציבור יהודי אחר. הגישה שהיתה אולי טובה פעם, 90% אמוציה ו-10% אלמנטים אחרים, איננה עונה לצרכים. היום יש פגישה עם אנשים אשר קוראים עתונים וצופים בטלוויזיה ומושפעים מגורמים שונים.

אני שולל תכלית שלילה את השיטה של מודעות בעתונים המזמינות להרשם לשליחות. לדעתי זו שחיתות רוחנית. שיטה זו מורידה את מעמדו של השליח לדרגה של קנדידאט לטיול לחוץ-לארץ, במקרה הטוב ביותר. במקרים רבים זו דגנרציה של הסברה רצינית שאין לשאת אותה. זה סקנדל ציבורי. יכול להיות שבדרך זו אפילו יעברו המועמדים את הטסט הקפדני ביותר ברמת אינטליגנציה שלהם ויידע יהודי וציוני - לא יכול להיות שאלה יהיו נושאי דבר הציונות. חובה לשנות מן היסוד את השיטה הזאת.

ברשותכם, מלים אחדות בענין הרוסי, שהוא קרוב ללבי. מה שמבהיל בפגישה עם עולים מרוסיה - אני מדבר על מגעים שהיו לי כאן, כי לא היתה לי אפשרות להיפגש עם נושאים - היא העובדה שבעדר מהם כל יידע בסיסי על ישראל. כמוכן, כאשר מניות ישראל הן ברמה גבוהה - האופטימיזם משתקף באינפורמציה ומעורר תקוות ודימויים מוגזמים. כאשר המצב הולך ורע - הפסימיזם מגיע לשפל המדרגה.

אני מציע שנחפש הזדמנות להיפגש עם ציבור העוסקים ומטפלים בהעברת יידע ציוני לברית-המועצות.

הוזמנתי כמה פעמים כדי לדבר בקול ציון לגולה בתכנית רוסית. הקשבתי מה ואיך מדברים. כדאי להחליף דברים בענין זה עם העוסקים בכך במישרין.

אני יודע על הפרעות ועל כך שההסברה שלנו לברית-המועצות נתקלת בקשיים רבים ואף על פי כן היא נקלטת במידה מסויימת. צריך לברר ולשאול בדבר אפשרות להגיע לאינפורמציה באותן תחנות אשר מסדרות לרוסיה ומגיעות לשם בפחות הפרעות. אני מדבר אולי על אירופה החופשית. אני שומע שמרבית החומר הוא אנטי-ציוני.

י. דרגיזקי (יורדין):

לפני מספר חודשים הגיע לידי אחוז העתונים ברוסית. קראתי בו מאמר של עולה הנמצא בארץ שלוש שנים והזדעזתי. כתבתי מאמר תשובה ברוסית, שפורסם. הוא עורר שפע של תגובות. כתבתי גם מאמר גוסף המסכם את הוויכוח ועקבתי אחרי התגובות. רבותי, אנשים הנמצאים בארץ שנה, שנתיים ואפילו יותר אינם מכירים אותה. אני סבור שמישהו צריך לתת את הדעת על השאלה איזה פרסומים מופיעים בארץ בשפה הרוסית. רוב הפרסומים או שהם בידיים פרטיות ואם הם בידיים לא כל כך פרטיות - אין לי בטחון שתמיד ישמר איזה שהוא קו עקבי ורציני בהסברה. אינני בטוח שאי-אפשר להביא לכך - ואני לא מדבר על עתונות מטעם - אלא לדעתי יש אפשרות להשפיע על חלק גדול של העתונות כדי להעלות את רמת ההסברה.

במשך הזמן נוצרו כמה ריכוזים של נושאים, ברומא, בווינה, בניו-יורק. אני בעד שליחים אשר מסוגלים לייצג אותנו. אני מציע שישקלו בין היתר שבמקומות אלה יקויימו סמינריונים להסברה ציונית וישראלית. יש לעשות כדי להזמין את הנושאים ולמסוך אותם להוצאות כאלה, בשאלות ובבעיות שונות. אני מחשיב מאד שליח בעל רמה אשר מסוגל להשפיע ולשכנע, ומה טוב אם הוא יכול לעשות זאת בשפתו של העולה או הנושר בכוח או בפעול. אבל נחוץ עוד יותר לפתח כלים של הסברה בצורה ובמסגרת שנותנת לנושאי אפשרות להביין וללבן לעצמו את הדברים כי לעתים קרובות הוא לא מתמצא בסבך הבעיות העומדות לפניו.

בעצין היחס לנושאים, דעתי איננה כדעתה של חברת-הכנסת מטילדה צו.

א. דלמן:

אני טוען שאין אפשרות רעיונית להתמודד עם האדם היהודי בשנת 1976, אם התשובה לא תהיה תשובה ציונית, דהיינו - תשובה לאומית. המסקנה המתבקשת היא שאין לאומיות ללא עליה וזה אומר שהעליה מקבלת משמעות רצינית.

אשר להצעות קונקרטיות. אפשר להרחיב את המחשבה בכיוונים שונים. חבר-הכנסת דרגיזקי (יורדין) ציין בדבריו שהשליחים אינם עוסקים בנושא העליה ומתרחקים מטיפול רציני בסוגיה זו ומעדיפים לעסוק בהסברה ואילו אני אומר שאין אפילו הסברה. אני שואל אם יש קו משותף לגורמים השונים, כי לי גדמה שכל אחד מוכר משהו אחר.

אשר להצעתה של חברת-הכנסת גאולה כהן להפריד בין השליחים העוסקים בקליינטים ובין אלה היוצרים קליינטים. אני מבקש בכל לשון של בקשה שלא ציתפס לבעיות סמנטיות. אם הקונסולים ימשיכו לנהוג כפי שהם נוהגים כיום - תהיה פחות עליה ולא תהיה יותר עליה. לצערי, יש קונסולים המרחיקים עליה ולא מקרבים עליה.

מאז קום המדינה עסקנו בגיוס כספים והתרחקנו מגיוס יהודים. מכיוון שהיינו זקוקים לכספים, התקרבונו אל אלה שיש להם כסף והתרחקנו מן העם. יצרנו מצב של מנהיגות יהודית בגולה שברובה היא מנהיגות פלוטוקרטית שאין לה קשר עם ההמונים. השליחות הישראלית, לצערי, עוסקת בשכבה הקטנה הזאת וכמעט לא מגיעים אל ההמונים. מה יוצא? נמצא שאנחנו עובדים בטוביית העליה דווקא בקרב המסגרות של המעמד הבינוני או בקרב המנהיגות שלא תעלה ואילו את ההמונים, שעקב בעיות כאלה או אחרות אינם מתקרבים לחיים יהודיים, אותם אנחנו מרחיקים.

א. דלמן:

באחת מנסיעות שלי במונית בנואנוס-אירס
הוצאתי עתון "מעריב". שאל אותי הנהג:
אתה מישראל? השבתי בחיוב. והוא אמר לי: אני יהודי. ונוצרה שיחה.
שאלתי: נשוי? התשובה: כן. יש ילדים? כן. הולכים לבית-ספר יהודי? לא.
למה לא? מפני שאיבני יכול להחזיק את הילדים בבית-הספר היהודי? למה לא?
והתשובה: בניח אפילו שיכולתי לשאת בתשלום שכר הלימוד, מכל מקום,
לבתי בת ה-15 לא אוכל לתת מה שמספקים הורים אחרים השולחים את בניהם
לבית-הספר היהודי. וזה בשעה שאנחנו זורקים מיליונים לחינוך יהודי
בגולה.

ל. דיציאן:

האם נכון להבין מכך שבבית-הספר היהודי
יש צורך-כלל ילדים מבתי עשירים?

א. דלמן:

לחיות במסגרת היהודית הממוסדת עולה
הרבה בסף.

ה. גז:

זו בעיה של הקהילה המקומית.

א. דלמן:

נכון.

אני אומר שיש מקום לשליחים אשר יעסקו
בקליינטים בתנאי שפה בארץ יש מסגרות ופרוייקטים ברורים. כיום יש
לכת לעליה שתהיה מיועדת לפרוייקטים במסגרת המדיניות הלאומית של
מדינת ישראל, אם זה איכלוס הגליל או ירושלים או כל פרויקט אחר.
מכל מקום, יש צורך ליצור אתגר לאומי לעליה ציונית. יש מקום לעליה
כזו בתנאי שנהיה ערוכים כאן לקליטתה ולשיתוף ההון היהודי בנושא זה.
יש מקום ליצור תכניות ומעורבות קהילתית כדי שלקהילה תהיה הרגשה
של שותפות.

יורדים אינם מגיעים לדרום אמריקה.

י. דומינגיץ:

פרט לברזיל.

א. דלמן:

אלה מגיעים לסאן-פאולו.

אין ספק שאנחנו חייבים לנצל את נוכחותם
של ישראלים בגולה - סטודנטים, אנשי בנקים וכו' אשר חייבים לראות
את עצמם כחלק אינטגרלי של המאמץ הישראלי.

ג. גז:

האם אתה מחייב שליחים מיוחדים
ליורדים?

א. דלמן:

לא הייתי מדבר על שליחים ליורדים
אלא הייתי אומר שבמערכת הכוללת של
השליחות צריך לטפל גם בהם. מכל מקום לא הייתי רואה מקום לשליחים
ליורדים. ברור שגם בשבילם צריך לבנות תכניות ופרוייקטים שיחזירו
אותם הביתה, כי מה יהיה המצב אם נעורר אותם למוטיבציה לחזור ולא
יהיה מה לעשות אתם כאן?

אשר להכשרת שליחים. אני מזדהה אם
הדעה ועם הזעקה שאי-אפשר לגייס שליחים באמצעות מודעות בעתונות.
מצד שני - זה אחד מסימני המשבר. לכן, אל נטפל בתוצר אלא במקור.

אשר להכשרתם של השליחים. כאן אני
מרשה לעצמי להעיר, שהואיל ומצבנו הוא כפי שהוא, כך היא הכשרת
השליחים.

לצערי, במצב הקיים לא הסוכשרים דווקא הם המציעים את עצמם לשליחות. אנחנו

א. דלמן:

נאלצים לבחור מתוך ההיצע.

שליחים במסגרת של משלחות - בהחלט. אני רואה מקום לאימוץ של בית-ספר יהודי בגולה על-ידי בית ספר בארץ. אני רואה מקום שמשלחות מבתי-ספר בארץ ייצאו לבתי-ספר בחוץ-לארץ. אני מוצא לנכון להעיר כי סטודנט ישראלי היוצא לגולה מתרחק מן החיים היהודיים שם ואיננו מבין את היהודים בגולה כי המנטליות הישראלית שלו מרחיקה אותו מן הבעיות של הצעיר היהודי בגולה והוא לא רוצה לחיות את הבעיה הזאת. אילו לא היתה לנו בעיה בטחונות הייתי מציע שבני השמיניות ייצאו לגולה.

יש גם סכנה שהגולה תמסוך אותם.

מ. גז:

אני רואה את הדברים כקבוצה הפועלת בתוך קבוצה.

א. דלמן:

יש מקום לחשוב בצורה יסודית על צבא עליה, ברגע שנראה את העלייה כתופסת מקום עדיפות עליון במסגרת האינטרס הלאומי של מדינת ישראל. כאשר נגיע לכך, אני מאמין שהרבה אנשים אשר מוכנים לנסוע לחוץ-לארץ למגביות ולמטרות אחרות, הם יסעו גם לענייני העלייה.

לצערי, לא ידענו לגייס את הכלי שקוראים לו צה"ל, כדי לשבור את התמונה המתקבלת בגולה.

ההסתדרות הציונית, האם היא מפריעה או לא. ההסתדרות הציונית בעולם היא ההסתדרות הציונית שאנחנו יכולים להחזיק. כל חוג מחזיק סוג מסויים של ספלגה בגולה, וכך סוג מסויים של עסקנים אשר באים לכאן לכינוסי הקונגרס ומתקבלים בכבוד רב, והם חוזרים לגולה ורואים את עצמם כנציגי ישראל. אלה פלוס המרכיב שאנחנו שיפחנו, המנהיגות הפלוטוקרטית, היה בהם כדי להרחיק.

בעל המאה בלע את בעל הדעה.

מ. גז:

האם ההסתדרות הציונית בשנת 1976 מפריעה? תשובתי היא כן. כפי שהיא כיום היא מפריעה. יחד עם זאת, אינני רואה את עצמנו כתנועת שחרור לאומי. הפועלת בגולה ללא פדוציות ציוניות אלא שאז צריך לבדוק את המערכת, את צורת הפעילות ואת סדר העדיפויות בינינו ובין הגולה. זה נושא להרצאה רחבה מאד.

א. דלמן:

בתי-ספר לקולטים? יש מקום לבתי-ספר לקולטים - עבור החברה הישראלית כולה. אם מדובר על בתי-ספר לקולטים בהתייחסות לאלה שבמסגרת הביורוקרטיה הישראלית כגון הסוכנות היהודית ומשרד הקליטה, אלה אשר מטפלים בעולה, בוודאי הם צריכים לעבור סמינרים לקליטה. צריך להבין שקליטה איננה עניין לבג"צ אלא זה גורלו של אדם.

כבר התייחסתי לשאלה של ניצול ישראליים הנמצאים בחוץ-לארץ. אני רואה בכל ישראלי הנמצא בחוץ-לארץ, גם כשהוא מייצג בנק או חברה, שליח בכוח. לדוגמה: אם בבואנוס איירס יושב מהנדס מטעם סולל בונה, הוא יכול להיות מדריך ויועץ למהנדס מקומי המעוניין בעלייה.

א. דלמן:
 תנועות הנוער. זו סוגיה עדינה מאד.
 למנגנון יש דינמיקה של יצור כדי
 להצדיק קיום שלו. לדעתי, יש צורך בתנועות נוער אבל בתנועות נוער
 אמיתיות. מכיוון שאני רוצה להיות מעשי אני אומר כך: אינני מאמין שי
 מקום לחיסול תנועות הנוער. אני חושב שימשיכו לצאת שליחים של תנועות
 הנוער. אני רואה את שליחה של תנועות הנוער כמשלחת לנוער היהודי
 ולא כמשלחת לאינטרסים הכיתתיים של כל תנועה ותנועה.

מעורבות של מדינת ישראל בחיים היהודיים.
 זו סוגיה קשה. המעורבות קיימת. כנס ירושלים הוא הוכחה חותכת של
 מעורבותה של ממשלת ישראל בחיים היהודיים בגולה. לא רציני שנשחק
 במלים סמנטיות. אלא מה? השאלה על איזה סוג של מעורבות מדברים.
 אם מדברים על סוג של מעורבות שבה הקבוצה הפלוטוקרטית היא הדומיננטית
 במערכת היחסים שבינינו ובין הגולה - צריך להיות ברור שבעוד עשרים
 שנים, בדרך הזאת, לא יהיו פלוטוקרטים שיתנו כסף למדינה.

י. דבניצקי (יודין):
 הייתי מבקש שנשתמש בביטוי אחר לאותם
 יהודים טובים שנותנים קצת כסף למדינת-
 ישראל.

ג. כהן:
 הגיע הזמן שנתחיל לקרוא לדברים בשמם.
 האמת היא שאנחנו מתחמקים ולא קוראים
 לדברים בשמם.

א. דלמן:
 אינני מתייחס אליהם בשלילה. אני
 מתייחס אליהם בחיוב. השתמשתי במלה
 הזאת מפני שבעצם התהליך הזה אני מאשים את עצמנו יותר מאשר אותם.
 התהליך הזה, אם לא נשנה אותו, הוא יוביל לכך שבעוד עשרים שנים לא
 יהיו אפילו תורמים, כי הילדים של היהודים האלה לא יהיו תורמים.
 לכן המעורבות שלנו חייבת להיות מעורבות במסגרת סדר עדיפות בייחסי
 שאנחנו יוצרים בינינו ובין הגולה. חובה לנצל את הגלים כדי לאזן את
 המעורבות. כפי שאמרתי, המעורבות קיימת אלא שהיא כיום מעורבות
 פונקציונלית ולא מעורבות של תכנים. אנחנו חייבים לעבור מפונקציה
 לתוכן.

ג. כהן:
 ומה בקשר להכנסות מן המגביית? צניח
 ששרים יכריזו ויאמרו: בואו ועלו
 לישראל. האם זה יפריע לגיוס כספים?

י. דומיניץ:
 לא. בדרום אמריקה לדוגמה, כשספיר
 המנוח יצא לאסוף כספים, בהיותו שר
 האוצר, הוא אמר ליהודים: רבותי, באתי לאסוף כספים אבל דעו לכם שלפני
 כסף וחשוב מכסף היא העליה. זה לא הפריע לאיסוף הכספים.

ג. כהן:
 אם מדינת-ישראל תמנה שר לענייני עליה
 ותהיה בכנסת ועדה לענייני עליה, האם
 זה יגרום לכך שארצות-הברית תפסיק את האפשרות של יהודים לתרום?

א. דלמן:
 אני חושב שהבעיה היא איננה סמנטית
 ואילו אנחנו עוסקים בסמנטיקה והופכים
 אותה לאידיאולוגיה כשאיננו תשובה. לדעתי אלה בעיות אשר ניתנות
 לפתרון. איזה שם או נוסחה ניתן לדברים - זה עניין אחר. אולי יש כאן
 חלק מהסטיות הרעיוניות שלנו, שיוצרים קונפרונטציה בין תרומה ועליה.
 אני מעדיף את היהודי העולה על פני זה שנותן ומסתפק בכסף. כיום המצב
 הוא שהתרומה באה במקום העליה.

הינ"ר ש. ארבל-אלמנזלינג: אצי מודה לאורחים שלנו, למר דלמן
ולמר בלוז וכמובן למר דומיניץ שהקדיש
מזמנו כדי להשתתף בכמה ישיבות שלנו. בישיבה הבאה נשתדל לגבש את
ההסלחות שלנו.

אין ספק שהדיונים בנושא זה תרמו
רבות להעשרת הידע שחסר לנו וכן להתוויית קווים לפעולה בעתיד
וליצירת דפוסים חדשים כדי לקדם את הטיפול בנושא.

הישיבה נועלה בשעה 11.00.